

Zarządzenie Nr 1202/A/2016

W trosce o właściwe pełnienie posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. w Archidiecezji Warszawskiej i zgodnie z ustalonymi przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 2 maja 1990 roku ogólnymi warunkami umożliwiającymi powołanie nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. Instrukcją Konferencji Episkopatu Polski w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii Św. z dnia 22 czerwca 1991 r. oraz wskazaniem Konferencji Episkopatu Polski z dnia 9 marca 2006 r., zatwierdzam Instrukcję o posłudze nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. jako obowiązującą na terenie Archidiecezji Warszawskiej.
Instrukcja wchodzi w życie z dniem 1 września 2016 roku.

† Kazimierz Kardynał Nycz
Arcybiskup Metropolita Warszawski

Ks. dr Janusz Bodzon
Kanclerz Kurii

INSTRUKCJA O POSŁUDZE NADZWYCZAJNEGO SZAFARZA KOMUNII ŚW. W ARCHIDIECEZJI WARSZAWSKIEJ

W celu ujednoczenia posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej w Archidiecezji Warszawskiej wprowadza się następujące zasady.

DOBÓR, PRZYGOTOWANIE I FORMACJA NADZWYCZAJNYCH SZAFARZY KOMUNII ŚW.

I Dobór kandydatów

1. Nadzwyczajnym szafarzem Komunii św. w Archidiecezji Warszawskiej może zostać mężczyzna, który:
 - a) ukończył 35 lat,
 - b) jest żonaty i żyje w sakramentalnym związku małżeńskim,
 - c) wyróżnia się dojrzałością w wierze, a zwłaszcza odznacza zdrową pobożnością eucharystyczną i intensywnym życiem sakramentalnym;
 - d) prowadzi wzorowe życie moralne, jest solidny w życiu małżeńskim, rodzinnym, zawodowym i sąsiedzkim;
 - e) posiada odpowiednie kwalifikacje intelektualne i przynajmniej ponadpodstawowe wykształcenie;
 - f) aktywnie uczestniczy w życiu parafialnym i cieszy się poważaniem duchowieństwa i wiernych;
 - g) odznacza się sprawnością psychiczną i fizyczną, a także innymi pozytywnymi cechami charakteru, takimi jak: otwarta i służebna postawa wobec drugich, serdeczność oraz łatwość nawiązywania kontaktów z osobami chorymi i w podeszłym wieku,
 - h) nie zaciągnął żadnej kary kościelnej.
2. Liczba nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. w parafii powinna odzwierciedlać rzeczywiste potrzeby duszpasterskie parafii.

II Studium przygotowawcze

1. Posługa nadzwyczajnego szafarza Komunii św. wymaga odpowiedniego przygotowania, dlatego przed otrzymaniem upoważnienia do pełnienia posługi od Arcybiskupa Warszawskiego kandydat zobowiązany jest do ukończenia studium przygotowawczego.
2. Studium przygotowawcze odbywa się pod kierunkiem diecezjalnego moderatora nadzwyczajnych szafarzy Komunii św..
3. Studium przygotowawcze jest prowadzone przez wykładowców Papieskiego Wydziału Teologicznego, *Collegium Ioanneum* w Warszawie i władze tej uczelni sprawują nadzór dydaktyczny nad studium.
4. Zgłoszenia kandydata do studium dokonuje proboszcz parafii, który przesyła do Papieskiego Wydziału Teologicznego *Collegium Ioanneum* w Warszawie ankietę osobową kandydata na nadzwyczajnego szafarza zawierającą uzasadnienie, opinię o kandydacie oraz dane: datę i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania, nazwę parafii, miejsce zamieszkania, datę i miejsce zawarcia związku małżeńskiego, nr telefonu kontaktowego, adres e-mail.
5. Studium przygotowawcze kończy bezpośrednio przygotowanie do promocji na nadzwyczajnego szafarza Komunii św., ale nie kończy formacji, która winna być permanentna.

III Formacja permanentna

1. Każdy nadzwyczajny szafarz Komunii św. uczestniczy w formacji permanentnej.
2. Formacja permanentna nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. odbywa się na poziomie parafialnym i diecezjalnym.
3. Proboszcz parafii, jako odpowiedzialny za właściwy rozwój i formację służby liturgicznej swojej parafii, powinien zadbać, aby nadzwyczajni szafarze Komunii św. regularnie uczestniczyli w formacji permanentnej, którymi na szczeblu diecezjalnym są obowiązkowe spotkania formacyjne: wiosenne i jesienne spotkanie formacyjne, wielkopostny dzień skupienia, doroczna pielgrzymka.
4. Nad prawidłowym przebiegiem formacji permanentnej nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. czuwa mianowany przez Arcybiskupa Warszawskiego diecezjalny moderator nadzwyczajnych szafarzy Komunii św..
5. Do zadań diecezjalnego moderatora nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. należy organizacja studium przygotowawczego i formacji permanentnej nadzwyczajnych szafarzy Komunii św..
6. Wydział Duszpasterstwa Ogólnego Kurii Metropolitalnej Warszawskiej prowadzi dokumentację nadzwyczajnych szafarzy Komunii św., zawierającą m. in. informacje dotyczące udzielonych upoważnień do posługi oraz uczestnictwo w formacji permanentnej.

POWOŁANIE NADZWYCZAJNYCH SZAFARZY KOMUNII ŚWIĘTEJ I WPROWADZENIE DO POSŁUGI

IV Upoważnienie do pełnienia posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii św.

1. Kościół ze swej natury jest hierarchiczny, stąd jedynie biskup diecezjalny jest szczególnym szafarzem tajemnic Bożych, zwłaszcza Eucharystii. On też jest stróżem całego życia liturgicznego w powierzonym mu Kościele lokalnym¹. W oparciu więc o prawo kanoniczne tylko biskup diecezjalny może powołać i upoważnić odpowiednio przygotowanego kandydata do posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii św..
2. Upoważnienie do pełnienia posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii św. udziela Arcybiskup Warszawski.
3. Upoważnienie do pełnienia posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii św. jest udzielane na jeden rok kalendarzowy. Dzięki temu nadzwyczajny szafarz Komunii św. nie zobowiązuje się do tej posługi na całe życie. Dlatego po upływie oznaczonego czasu może on nie wyrazić gotowości na jej dalsze spełnianie, co należy uszanować. Mogą również zaistnieć poważne powody uniemożliwiające pełnienie posługi przed upływem określonego czasu jej trwania. W takim wypadku proboszcz powiadamia o tym Wydział Duszpasterstwa Ogólnego Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, który podejmuje odpowiednią decyzję.
4. Upoważnienie może zostać przedłużone na kolejny rok po wypełnieniu przez szafarza warunków określonych w niniejszej Instrukcji.
5. Przed każdorazowym przedłużeniem upoważnienia, na miesiąc przed upływem terminu ważności, a więc do 30 listopada każdego roku, proboszcz parafii zwraca się w pisemnym wniosku do Wydziału Duszpasterstwa Ogólnego Kurii Metropolitalnej z prośbą o przedłużenie na kolejny rok upoważnienia danemu nadzwyczajnemu szafarzowi do udzielania Komunii św.. Wnioskując o przedłużenie posługi proboszcz winien uwzględnić udział nadzwyczajnego szafarza w formacji permanentnej w mijającym roku kalendarzowym.
6. Przedłużenie upoważnienia nadzwyczajnemu szafarzowi Komunii św. na kolejny rok kalendarzowy nie jest możliwe w następujących przypadkach:
 - a) brak pisma proboszcza złożonego do 30 listopada w Wydziale Duszpasterstwa Ogólnego Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, w którym wnioskuje on o przedłużenie posługi nadzwyczajnego szafarza na kolejny rok kalendarzowy,

- b) brak złożonej do 30 listopada u odpowiedzialnych w rejonach legitymacji nadzwyczajnego szafarza.
 - c) brak wymaganej frekwencji w w formacji permanentnej odbywającej się na szczeblu diecezjalnych (minimum 2 obecności na 4 obowiązkowe spotkania formacyjne w ciągu mijającego roku).
7. Nie wypełnienie warunków określonych w punkcie 6. skutkuje tym, że posługa nadzwyczajnego szafarza Komunii św. wygasa i jeśli będzie wykonywana, to w sposób niegodziwy.

SZCZEGÓŁOWE WSKAZANIA LITURGICZNE

V Strój liturgiczny nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej

1. Wprowadzenie ogólne do Mszału rzymskiego stwierdza: "Szatą liturgiczną wspólną dla duchownych posługujących wszystkich stopni jest alba, przepasana na biodrach paskiem, jeżeli nie jest uszyta w taki sposób, że przylega do ciała nawet bez paska. Jeżeli alba nie osłania dokładnie zwykłego stroju koło szyi, przed włożeniem alby należy nałożyć humerał"⁴.
2. Powyższą zasadę należy zastosować również do nadzwyczajnych szafarzy Komunii św., gdy pełnią swoją posługę podczas Mszy św.. Strój liturgiczny poleca się także poza Mszą św., gdy szafarz nadzwyczajny pełni służbę w szpitalach lub innych zakładach zamkniętych.
3. Kiedy szafarz znosi Komunię św. do domu chorego, swoją posługę pełni w ubraniu cywilnym, ale odświętnym i poważnym.

VI Zanoszenie Komunii św. chorym

1. Zasadniczym obowiązkiem nadzwyczajnego szafarza jest pomoc w zanoszeniu Komunii św. chorym i niepełnosprawnym. Jest to pierwsza i najważniejsza okoliczność, dla której ustanowieni zostali w Polsce nadzwyczajni szafarze Komunii św. Jest bowiem rzeczą oczywistą, że prezbiterzy nie mogą wykonywać tej posługi w niedzielę ze względu na obowiązki w kościele. Nadzwyczajni szafarze udają się więc do starszych i chorych w parafii, by w ten sposób mogli oni w sposób pełny uczestniczyć w Eucharystii i tym samym łączyć swoje życie, radości i cierpienia z Ofiarą Chrystusa.
2. Wskazane jest, aby miejscowy duszpasterz wprowadził i przedstawił chorym nadzwyczajnego szafarza Komunii św..
3. W przeddzień zanieśienia Komunii św. nadzwyczajny szafarz powinien skontaktować się z chorym i ustalić, czy chory pragnie przed Komunią św. przyjąć sakrament pokuty; jeśli tak, nadzwyczajny szafarz ma obowiązek powiadomić o tym proboszcza lub innego duszpasterza. Ponadto winien poprosić domowników lub opiekunów chorego o odpowiednie przygotowanie mieszkania (stół nakryty białym obrusem, a na nim postawione krzyż i świece).
4. Celem podkreślenia związku Komunii św. chorego ze sprawowaniem Eucharystii przez wspólnotę parafialną, wskazane jest, aby nadzwyczajni szafarze otrzymywali Najświętszy Sakrament od celebrycy pod koniec Mszy św. Przed końcowym błogosławieństwem kapłan przekazuje chorym specjalne pozdrowienie od wspólnoty. Nadzwyczajny szafarz Komunii św. pełni swoją posługę wyłącznie w granicach parafii z wyłączeniem uroczystości ogólnodiecezjalnych.
5. Nadzwyczajny szafarz znosi Komunię św. do chorego w specjalnie do tego wykonanym naczyniu umieszczonym w odpowiedniej bursie, którą zawiesza na szyi. Bursa winna być widoczna w drodze, aby stanowiła znak rozpoznawczy dla napotkanych wiernych, którzy winni oddać hołd Chrystusowi Panu obecnemu w Najświętszym Sakramencie. Niosący Komunię św. nie rozmawia w drodze, ale w modlitewnym skupieniu uwielbia swego Pana i Boga.

6. Zwykły i skrócony obrzęd Komunii św. chorych udzielanej przez szafarza nadzwyczajnego znajduje się w księdze liturgicznej *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*⁵. Inne śpiewy, teksty modlitewne i czytania biblijne można odpowiednio dobrać z tekstów liturgicznych danej niedzieli albo okresu liturgicznego.

VII Posługa nadzwyczajnego szafarza podczas Mszy świętej

1. Nadzwyczajny szafarz pomaga w rozdawaniu Komunii św., gdy przystępuje do niej większa liczba wiernych, a brak jest zwyczajnych szafarzy. Kapłani i diakoni zatem nie mogą wyręczać się posługą szafarza nadzwyczajnego, sami nie rozdzielając Komunii św.⁶.
2. Przed Mszą św. nadzwyczajny szafarz powinien przygotować naczynia z hostiami do konsekracji i ustawić je na kredensie. Gdy nie ma innych ministrantów, osobiście znosi je na ołtarz w czasie przygotowania darów. Podczas Mszy św. (ubrany w albę) zajmuje miejsce w prezbiterium lub tam, gdzie znajdują się pozostałe osoby pełniące funkcje liturgiczne. Szafarz nadzwyczajny, pełniąc posługę, uczestniczy w całej Mszy św..
3. Liturgiczną funkcję nadzwyczajny szafarz Komunii św. wykonuje w następujący sposób: podczas śpiewu "Baranku Boży" podchodzi do ołtarza i klęka na oba kolana obok celebransa. Kapłan po przyjęciu Ciała i Krwi Pańskiej udziela Komunii św. szafarzowi nadzwyczajnemu. Może Jej udzielić pod obiema Postaciami. Następnie kapłan podaje nadzwyczajnemu szafarzowi naczynie z Postaciami konsekrowanymi i razem rozdzielają Komunię św..

Nadzwyczajny szafarz udziela Komunię św. w taki sam sposób, jak czynią to szafarze zwyczajni.

Jeżeli Komunię św. udziela się również z puszeki znajdującej się w tabernakulum, do ołtarza przynosi ją kapłan podczas śpiewu "Baranku Boży". Tylko w wyjątkowych przypadkach może to uczynić nadzwyczajny szafarz.

Nadzwyczajny szafarz może pomóc kapłanowi również podczas rozdawania Komunii św. pod obiema Postaciami, gdy jest ona udzielana w przypadkach przewidzianych przez prawo kościelne. Jeśli przyjmujący Komunię św. piją bezpośrednio z kielicha, wówczas nadzwyczajny szafarz podaje kielich mówiąc: "Krew Chrystusa"; przyjmujący odpowiada: "Amen". Po przyjęciu Krwi Pańskiej przez komunikującego ociera puryfikaterem zewnętrzną stronę kielicha i po ostatnim komunikującym odnosi go na ołtarz stawiając na korporale. Jeśli natomiast Komunię św. pod obiema postaciami udziela się przez zanurzenie, wówczas szafarz trzyma naczynie z Hostiami usługując kapłanowi.

Po zakończeniu udzielania Komunii św. kapłan i nadzwyczajny szafarz wracają do ołtarza. Kapłan znosi puszkę z Najświętszym Sakramentem do tabernakulum, po czym wraca do ołtarza i puryfikuje pateny i kielich.

4. Zgodnie z zasadą podziału funkcji w zgromadzeniu liturgicznym nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej nie powinien z zasady pełnić innych posług liturgicznych, np. lektora, kantora, komentatora, itp. Inną funkcję może pełnić wyjątkowo, gdy brak właściwych osób i ich czynności musiałby wykonać odpowiadający kapłan.

† Kazimierz Kardynał Nycz
Arcybiskup Metropolita Warszawski

¹ Por KK 26, KL 45.

² Por. KPK kan. 910, 228 i 230.

³ Por. Encyklika Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*, Poznań, 2003 r., n. 22.

⁴ Por. Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, n. 298.

⁵ Księgarnia Św. Jacka, Katowice 1978, ss. 52-61.

⁶ Por. Instrukcja *Immense caritatis*, w AAS 65 (1973), s. 265.